

Dienst Regelingen
Ministerie van Economische Zaken,
Landbouw en Innovatie

> Retouradres Postbus 19530 2500 CM Den Haag

Ministerie van Infrastructuur en Milieu
Rijkswaterstaat
Programmadirectie Ruimte voor de Rivier
C. Zijlmans
Postbus 556
3000 AN ROTTERDAM

Dienst Regelingen

Postbus 19530
2500 CM Den Haag
www.drioket.nl

T 0800 - 22 333 22
F 070 - 378 61 39
ffwet@mininv.nl

Onze referentie

Aanvraagnummer
FF/75C/2012/0134.toek.sh

Bijlagen

2

ONTWERP-BESLUIT

Datum
Betreft Toekenning ontheffing
Ruimtelijke ingrepen

Geachte heer Zijlmans,

Naar aanleiding van uw verzoek van 10 mei 2012 en de aanvullingen hierop van 21 mei 2012, 4 juni 2012, 18 juni 2012 en 11 juli 2012, geregistreerd onder aanvraagnummer FF/75C/2012/0134, om een ontheffing als bedoeld in artikel 75 van de Flora- en faunawet te krijgen, deel ik u het volgende mee.

Hierbij ontvangt u de ontheffing die u heeft aangevraagd, van de verbodsbepalingen genoemd in artikel 8 van de Flora- en faunawet voor zover dit betreft het uitsteken, vernielen, beschadigen, ontwortelen of op enigerlei andere wijze van de groeiplaats verwijderen van exemplaren van de bijenorchis en de tongvaren, alsmede van de verbodsbepalingen genoemd in artikel 11 van de Flora- en faunawet voor zover dit betreft het beschadigen, vernielen, of verstoren van nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van de aalscholver, bergeend, blauwborst, blauwe reiger, bontbekplevier, boomvalk, bonte strandloper, bosruiter, brandgans, brilduiker, bruine kiekendief, buizerd, dodaars, dwergstern, fuut, geoorde fuut, gierzwaluw, grauwe gans, grote gele kwikstaart, grutto, havik, huismus, kemphaan, kerkuil, kleine mantelmeeuw, kleine zilvereiger, kleine zwaan, kluut, krakeend, kuifduiker, kuifeend, lepelaar, meerkoet, middelste zaagbek, nijlgans, oeverzwaluw, ooievaar, pijlstaart, ransuil, roodhalsfuut, roek, rosse grutto, rotgans, scholekster, slechtvalk, slobeend, sperwer, steenloper, steenuil, stormmeeuw, strandplevier, tafeleend, tureluur, velduil, visdief, wespandief, wilde eend, wintertaling, wulp, zilvermeeuw, zwarte wouw, en de zwartkopmeeuw, alsmede van de verbodsbepalingen genoemd in de artikelen 9, 11 en 12 van de Flora- en faunawet voor zover dit betreft het doden, verwonden; het beschadigen, vernielen, of verstoren van voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen; het beschadigen of vernielen van eieren van de rivierdonderpad.

ONTWERP-BESLUIT

De procedure

In de PKB Ruimte voor de Rivier is besloten voor het project Waterberging Volkerak-Zoommeer de rijksprojectenprocedure uit de WRO toe te passen, aangezien de waterberging een project van nationaal belang is met bovenlokale ruimtelijke effecten. Het doel van deze procedure is de besluitvorming te stroomlijnen, te coördineren en te versnellen. Met de inwerkingtreding van de Wet ruimtelijke ordening (Wro) in juli 2008 is de Rijksprojectenprocedure vervangen door de Rijkscoördinatieregeling (artikel 3.35 van de Wro). Bij besluit van 1 oktober 2009 is bepaald dat voor waterberging op het Volkerak-Zoommeer een Rijksinpassingsplan als bedoeld in artikel 3.28 van de Wet ruimtelijke ordening wordt vastgesteld en de voorbereiding en bekendmaking van dit Rijksinpassingsplan gecoördineerd wordt met de voorbereiding van een aantal besluiten (Stcrt nr. 15167, 9 oktober 2009). Het besluit tot verlening van ontheffing van de verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet ex artikel 75 van die wet, maakt onderdeel uit van de genoemde Rijkscoördinatieregeling. De coördinerend projectminister is in het geval van het onderhavige project de staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu. Deze is tevens bevoegd gezag voor vaststelling van het inpassingsplan.

De aanvraag

De aanvraag heeft betrekking op de realisatie van het project "Waterberging Volkerak-Zoommeer". Het gebied zal worden ingericht als tijdelijk waterbergingsgebied. De aanvraag is tweeledig. Het eerste deel van de aanvraag bestaat uit het verbeteren van dijken en de aanleg van kunstwerken in de gemeenten Moerdijk, Steenberg, Bergen op Zoom, Reimserwaal, Tholen, Schouwen-Duiveland, Oostflakkee en Middelharnis. Hiertoe zullen aanpassingen aan de waterkering uitgevoerd worden, zoals het versterken van dammen en dijken en het aanpassen van kunstwerken. De werkzaamheden zullen onder andere bestaan uit het aanbrengen van lagen grond, bekleding aan de buitenzijde van dijken en stortsteen. Ontheffing wordt gevraagd van de verbodsbepalingen genoemd in artikel 8 van de Flora- en faunawet voor wat betreft exemplaren van de bijenorchis (*Ophtys apifera*) en de tongvaren (*Asplenium scolopendrium*), alsmede van de verbodsbepalingen genoemd in de artikel 11 van de Flora- en faunawet voor wat betreft exemplaren van de aalscholver (*Phalacrocorax carbo*), bergeend (*Tadorna tadorna*), blauwborst (*Luscinia svecica*), blauwe reiger (*Ardea cinerea*), bontbekplevier (*Charadrius hiaticula*), boomvalk (*Falco subbuteo*), bonte strandloper (*Calidris alpina*), bosruiter (*Tringa glareola*), brandgans (*Branta leucopsis*), brilduiker (*Bucephala clangula*), bruine kiekendief (*Circus aeruginosus*), buizerd (*Buteo buteo*), dodaars (*Tachybaptus ruficollis*), dwergstern (*Sternula albifrons*), fuut (*Podiceps cristatus*), georde fuut (*Podiceps nigricollis*), gierzwaluw (*Apus apus*), grauwe gans (*Anser anser*), grote gele kwikstaart (*Motacilla cinerea*), grutto (*Limosa limosa*), havik (*Accipiter gentilis*), huismus (*Passer domesticus*), kemphaan (*Philomachus pugnax*), kerkuil (*Tyto alba*), kleine mantelmeeuw (*Larus fuscus*), kleine zilverreiger (*Egretta garzetta*), kleine zwaan (*Cygnus columbianus*), kluut (*Recurvirostra avosetta*), kraakeend (*Anas strepera*), kuifduiker (*Podiceps auritus*), kuifeend (*Aythya fullgula*), lepelaar (*Platalea leucorodia*), meerkoet (*Fulica atra*), middelste zaagbek (*Mergus serrator*), nijlgans (*Alopochen aegyptiacus*), oeverzwaluw (*Riparia riparia*), ooievaar (*Ciconia*

ONTWERP-BESLUIT

ciconia), pijlstaart (*Anas acuta*), ransuil (*Asio otus*), roodhalsfuut (*Podiceps grisegena*), roek (*Corvus frugilegus*), rosse grutto (*Limosa lapponica*), rotgans (*Branta bernicla ssp. bernicla*), scholekster (*Haematopus ostralegus*), slechtvalk (*Falco peregrinus*), slobeend (*Anas clypeata*), sperwer (*Accipiter nisus*), steenloper (*Arenaria interpres*), steenuil (*Athene noctua*), stormmeeuw (*Larus canus ssp. canus*), strandplevier (*Charadrius alexandrinus*), tafeleend (*Aythya ferina*), tureluur (*Tringa totanus*), velduil (*Asio flammeus*), visdief (*Sterna hirundo*), wespendif (*Pernis apivorus*), wilde eend (*Anas platyrhynchos*), wintertaling (*Anas crecca*), wulp (*Numenius arquata*), zilvermeeuw (*Larus argentatus*), zwarte wouw (*Milvus migrans*), zwartkopmeeuw (*Larus melanocephalus*) en de Noordse woelmuis (*Microtus oeconomus*), alsmede van de verbodsbepalingen genoemd in de artikelen 9, 11 en 12 van de Flora- en faunawet voor wat betreft exemplaren van de rugstreepad (*Bufo calamita*) en de rivierdonderpad (*Cottus gobio*), voor de periode van 1 april 2013 tot en met 1 april 2018.

Het tweede deel van de aanvraag betreft het feitelijk in gebruik nemen van de waterberging. Dit zal effect hebben in de gemeenten Moerdijk, Steenbergen, Bergen op Zoom, Reimserwaal, Tholen, Schouwen-Duiveland, Oostflakkee, Middelharnis, Roosendaal, Etten-Leur, Halderberge en Breda. Ontheffing wordt gevraagd van de verbodsbepalingen genoemd in de artikelen 9, 11 en 12 van de Flora- en faunawet voor wat betreft exemplaren van de aalscholver (*Phalacrocorax carbo*), bergeend (*Tadorna tadorna*), blauwborst (*Luscinia svecica*), blauwe reiger (*Ardea cinerea*), bontbekplevier (*Charadrius hiaticula*), boomvalk (*Falco subbuteo*), bonte strandloper (*Calidris alpina*), bosruiter (*Tringa glareola*), brandgans (*Branta leucopsis*), brilduiker (*Bucephala clangula*), bruine kiekendief (*Circus aeruginosus*), buizerd (*Buteo buteo*), dodaars (*Tachybaptus ruficollis*), dwergstern (*Sternula albifrons*), fuut (*Podiceps cristatus*), geoorde fuut (*Podiceps nigricollis*), gierzwaluw (*Anas apus*), grauwe gans (*Anser anser*), grote gele kwikstaart (*Motacilla cinerea*), grutto (*Limosa limosa*), havik (*Accipiter gentilis*), huismus (*Passer domesticus*), kemphaan (*Philomachus pugnax*), kerkuil (*Tyto alba*), kleine mantelmeeuw (*Larus fuscus*), kleine zilverreiger (*Egretta garzetta*), kleine zwaan (*Cygnus columbianus*), kluut (*Recurvirostra avosetta*), krakeend (*Anas strepera*), kuifduiker (*Podiceps auritus*), kuifeend (*Aythya fuligula*), lepelaar (*Platalea leucorodia*), meerkoet (*Fulica atra*), middelste zaagbek (*Mergus serrator*), nijlgans (*Alopochen aegyptiacus*), oeverzwaluw (*Riparia riparia*), ooievaar (*Ciconia ciconia*), pijlstaart (*Anas acuta*), ransuil (*Asio otus*), roodhalsfuut (*Podiceps grisegena*), roek (*Corvus frugilegus*), rosse grutto (*Limosa lapponica*), rotgans (*Branta bernicla ssp. bernicla*), scholekster (*Haematopus ostralegus*), slechtvalk (*Falco peregrinus*), slobeend (*Anas clypeata*), sperwer (*Accipiter nisus*), steenloper (*Arenaria interpres*), steenuil (*Athene noctua*), stormmeeuw (*Larus canus ssp. canus*), strandplevier (*Charadrius alexandrinus*), tafeleend (*Aythya ferina*), tureluur (*Tringa totanus*), velduil (*Asio flammeus*), visdief (*Sterna hirundo*), wespendif (*Pernis apivorus*), wilde eend (*Anas platyrhynchos*), wintertaling (*Anas crecca*), wulp (*Numenius arquata*), zilvermeeuw (*Larus argentatus*), zwarte wouw (*Milvus migrans*), zwartkopmeeuw (*Larus melanocephalus*), alsmede van de verbodsbepalingen genoemd in de artikelen 9 en 11 van de Flora- en faunawet voor wat betreft exemplaren van de Noordse woelmuis (*Microtus oeconomus*), voor onbepaalde tijd.

ONTWERP-BESLUIT

Overwegingen

Wettelijk kader

Beschermde soorten

De Noordse woelmuis is een beschermde inheemse diersoort als bedoeld in artikel 4, lid 1, onder a, van de Flora- en faunawet. Vogels zijn beschermde inheemse diersoorten als bedoeld in artikel 4, lid 1, onder b, van de Flora- en faunawet. Voor vogels is alleen ontheffing nodig indien het nest valt onder de bescherming van artikel 11 van de Flora- en faunawet. Hieronder zal dit nader worden toegelicht. De rugstreeppad is een beschermde inheemse diersoort als bedoeld in artikel 4, lid 1, onder c, van de Flora- en faunawet. De rivierdonderpad is een beschermde inheemse diersoort als bedoeld in artikel 4, lid 1, onder d, van de Flora- en faunawet. De Noordse woelmuis en de rugstreeppad zijn tevens opgenomen in bijlage IV van de EU-Habitatrichtlijn, dier- en plantensoorten van communautair belang die strikt moeten worden beschermd.

Verbodsbepalingen

Op grond van de artikelen 9, 11 en 12 van de Flora- en faunawet is het verboden om beschermde inheemse diersoorten te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen; nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van beschermde inheemse diersoorten te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren; eieren van beschermde inheemse diersoorten te zoeken, te rapen, uit het nest te nemen, te beschadigen of te vernielen.

Vogelnest

Het nest van een vogel is de plaats of ruimte die een vogel gebruikt voor het leggen en uitbroeden van de eieren en, voor zover het geen nestvlieders betreft, het grootbrengen van de jongen. In de context van artikel 11 van de Flora- en faunawet moet onder nest ook de inhoud en de functionele omgeving daarvan, voor zover het broedsucces van vogels daarvan afhankelijk is, worden begrepen. Daartoe zijn alle activiteiten begrepen die het broedsucces negatief beïnvloeden of teniet doen. Artikel 11 van de Flora- en faunawet is gedurende het broedseizoen van toepassing op alle in gebruik zijnde nesten van vogels. De meeste vogels maken elk broedseizoen een nieuw nest of zijn in staat een nieuw nest te maken en gebruiken hun nest niet als vaste rust- of verblijfplaats. Dergelijke nesten voor eenmalig gebruik genieten buiten het broedseizoen niet de bescherming van artikel 11 van de Flora- en faunawet.

ONTWERP-BESLUIT

Nesten van de aalscholver, bergeend, blauwborst, blauwe reiger, bontbekplevier, bonte strandloper, bosruiter, brandgans, brilduiker, bruine kiekendief, dodaars, dwergstern, fuut, georde fuut, grauwe gans, grutto, kemphaan, kleine mantelmeeuw, kleine zilverreiger, kleine zwaan, kluut, krakeend, kuifduiker, kuifeend, lepelaar, meerkoet, middelste zaagbek, nijlgans, oeverzwaluw, pijlstaart, roodhalsfuut, rosse grutto, rotgans, scholekster, slobeend, steenloper, stormmeeuw, strandplevier, tafeleend, tureluur, velduil, visdief, wilde eend, wintertaling, wulp, zilvermeeuw en de zwartkopmeeuw vallen buiten het broedseizoen niet onder de definitie van het begrip nesten in artikel 11 van de Flora- en faunawet. Dit type wordt niet weer in gebruik genomen en is dus buiten het broedseizoen niet van belang voor de instandhouding van soorten. Derhalve is ontheffing buiten het broedseizoen hiervoor niet aan de orde.

Nesten van de boomvalk, buizerd, gierzwaluw, grote gele kwikstaart, havik, huismus, kerkuil, oolevaar, ransuil, roek, slechtvalk, sperwer, steenuil, wespndief en de zwarte wouw vallen ook buiten het broedseizoen onder de definitie van vaste rust- of verblijfplaatsen in artikel 11 van de Flora- en faunawet. Deze nesten zijn daarom, voor zover ze niet permanent verlaten zijn, jaarrond beschermd.

Aanleg waterberging

Afwijzing artikel 9 van de Flora- en faunawet ten aanzien van de rugstreepad

Uit de aanvraag blijkt dat ontheffing is aangevraagd van de verbodsbepalingen genoemd in artikel 9 van de Flora- en faunawet, voor wat betreft het doden en/of verwonden van de rugstreepad. Door te voorkomen dat ondiepe, snel opwarmende plasjes ontstaan, voorkomt u ten aanzien van de rugstreepad dat voortplantingsbiotoop ontstaat op het werkterrein. Zwervende dieren worden weggevangen en verplaatst naar geschikt biotoop buiten de invloedssfeer van de werkzaamheden. Het merendeel van de werkzaamheden vindt bovendien buiten het stormseizoen plaats, en daarmee ook buiten de periode van winterrust van de rugstreepad. In de zomer is de rugstreepad mobiel, waardoor de kans op slachtoffers tijdens werkzaamheden in potentieel geschikt leefgebied aanzienlijk kleiner is dan in de winter. Een ontheffing voor het doden en/of verwonden van de rugstreepad is in casu niet nodig. Er worden door u voldoende maatregelen genomen om doden en verwonden van bovengenoemde soorten tijdens de aanleg van de waterberging te voorkomen (zie bijlage 2 bij dit besluit). Incidentele slachtoffers vallen niet onder de reikwijdte van artikel 9 van de Flora- en faunawet. Bovendien is de zorgplicht, genoemd in artikel 2 van de Flora- en faunawet van toepassing.

Afwijzing artikel 11 van de Flora- en faunawet ten aanzien van de Noordse woelmuis en de rugstreepad

De verbodsbepalingen genoemd in artikel 11 van de Flora- en faunawet worden enkel overtreden wanneer de door dit artikel beschermde vaste rust- en verblijfplaatsen hun specifieke functie niet meer naar behoren kunnen vervullen. De functionaliteit van deze beschermde vaste rust- en verblijfplaatsen gaat door het uitvoeren van de werkzaamheden achteruit of wordt (volledig) aangetast.

ONTWERP-BESLUIT

De vaste rust- en verblijfplaats kan hierdoor niet meer dezelfde functie aan de beschermde dier- of plantensoort bieden als voorheen. Onder bepaalde omstandigheden kan het zelfs zo zijn dat aantasting van een - op zich zelf niet beschermd - gebied deze functionaliteit van de beschermde vaste rust- en verblijfplaats aantast en derhalve leidt tot overtreding van de verbodsbepalingen genoemd in artikel 11 van de Flora- en faunawet.

De Noordse woelmuis is in het plangebied aangetroffen. De soort komt voor op de Krammerse slikken en de Phillipsdam oost. In de buurt van de aan te passen dijken aan de westelijke kant van het Volkerak-Zoommeer en dammen komt de Noordse woelmuis niet voor. Sluizen Oude Tonge en Ooltgensplaat bevinden zich op een afstand van ongeveer 500 meter van een populatie. Andere populaties bevinden zich op nog grotere afstand van de werkzaamheden. Deze afstand is zodanig dat er van verstoring in de zin van artikel 11 van de Flora- en faunawet geen sprake zal zijn. Daarnaast komt ook de functionaliteit van de vaste rust- en verblijfplaatsen van de Noordse woelmuis niet in het geding. Een ontheffing is dan ook niet nodig.

De rugstreepad is in de jaren 2002-2005 en in 2009 op enkele locaties in (de buurt van) het plangebied aangetroffen. In de omgeving van Krammersluizen bleek de rugstreepad niet aanwezig te zijn. De locaties waar ingrepen plaatsvinden vormen ook geen belangrijk leefgebied voor de rugstreepad. De functionaliteit van de vaste rust- en verblijfplaatsen van de rugstreepad komt niet in het geding. Een ontheffing is dan ook niet nodig.

Door de werkzaamheden kan echter wel zeer geschikt (voortplantings)habitat voor de rugstreepad ontstaan zoals zandhopen en ondiepe plassen. Doordat de rugstreepad in de omgeving van het plangebied voorkomt en het een zeer mobiele soort is, wordt er rekening mee gehouden dat de rugstreepad de plek waar de werkzaamheden plaatsvinden kan koloniseren. Daar dit echter nu nog geen vaste rust- en verblijfplaatsen zijn, worden de verbodsbepalingen van artikel 11 van de Flora- en faunawet niet overtreden.

Afwijzing artikel 12 van de Flora- en faunawet ten aanzien van de rugstreepad
U heeft ontheffing aangevraagd van de verbodsbepalingen genoemd in artikel 12 van de Flora- en faunawet voor zover dit het beschadigen en vernielen van eieren van de rugstreepad betreft. Door middel van mitigerende maatregelen wordt voorkomen dat rugstreepadden zich op het werkterrein kunnen voortplanten (zie bijlage 2 bij dit besluit). Hierdoor is het niet de verwachting dat eieren van rugstreepadden aanwezig zijn. Ontheffing van artikel 12 van de Flora- en faunawet is dan ook niet aan de orde.

ONTWERP-BESLUIT

Ingebruikname waterberging

Afwijzing artikelen 9, 11 en 12 Flora- en faunawet

Voor de ingebruikname van de waterberging is ontheffing voor onbepaalde tijd aangevraagd van de verbodsbepalingen genoemd in de artikelen 9, 11 en 12 van de Flora- en faunawet voor wat betreft de hiervoor benoemde exemplaren van vogelsoorten en van de verbodsbepalingen genoemd in de artikelen 9 en 11 van de Flora- en faunawet voor wat betreft exemplaren van de Noordse woelmuis

Waterberging Volkerak-Zoommeer is een beheermaatregel die zeer zelden zal worden ingezet. Deze zal alleen worden ingezet bij extreme omstandigheden, namelijk wanneer bij zeer hoge rivierafvoeren, gecombineerd met zeer zware storm op zee, de stormvloedkeringen worden gesloten. Het is dan niet meer mogelijk rivierwater te spuien op zee. Wanneer deze situatie zich voordoet loopt het benedenrivierengebied als ware het een badkuip vol. Door inzet van de waterberging kan deze piek worden opgevangen. Dit gebeurt met een kans van 1/1430 per jaar. In het onderzoek naar de mogelijke effecten van de waterberging (MER en Passende beoordeling) is gerekend met een zogenoemde 'worst case' benadering, bestaande uit een kans van 1/250 per jaar. Slechts één in de 20 jaar wordt verwacht dat bij dreigend hoogwater de waterstand in het Volkerak-Zoommeer wordt verlaagd door voorspuilen.

Problemen die worden veroorzaakt door natuurlijke omstandigheden, of het nemen van maatregelen die deze problemen moeten voorkomen of beheersen, vallen niet onder de reikwijdte van de verbodsbepalingen als vervat in de artikelen 8-12 van de Flora- en Faunawet. Verwezen wordt naar pagina 46 van het Guidance document on the strict protection of animal species of Community interest under the Habitats Directive 92/43/EEC. Voor dergelijke situaties geldt wel de zorgplicht vervat in artikel 2 van de Flora- en faunawet .

Ten aanzien van de Noordse woelmuis stelt u in dat kader de volgende maatregelen voor:

- Maaibeheer in plaats van begrazing, bijvoorbeeld in de vorm van mozaïekbeheer.
- Het verwijderen van houtige gewassen en opslag in potentieel biotoop van de Noordse woelmuis.
- Het op verschillende manieren uitrasteren van stukken buitendijks land zodat er een verruigende grazige vegetatie ontstaat die optimaal leefgebied voor de Noordse woelmuis vormt.

Hierdoor zullen bij gebruik van het Volkerak-Zoommeer als waterberging meer exemplaren overleven en zal het gebied na waterberging ook beter opnieuw te koloniseren zijn. De maatregelen die u voorstelt zijn bedoeld als overbrugging, totdat het beheerplan Natura 2000 in werking is, en bestaan uit aanpassingen van het beheer van de buitendijkse gebieden waar de Noordse woelmuis voorkomt. De maatregelen zullen de populatie van de Noordse woelmuis in het plangebied robuuster maken.

ONTWERP-BESLUIT

Conclusie ten aanzien van bovenstaande

Dit houdt in dat het toegestaan is bovenstaande werkzaamheden zonder ontheffing uit te voeren, mits de in dit besluit genoemde maatregelen worden uitgevoerd. Dit besluit geldt slechts voor de hierboven genoemde soorten en beschreven verboden handelingen. Dit besluit geldt alleen voor de werkzaamheden die conform de aanvraag worden uitgevoerd, voor zover in dit besluit zelf niet anders is aangegeven. U dient direct contact op te nemen met Dienst Regelingen indien bij het uitvoeren van de werkzaamheden van het project andere beschermde soorten dan de genoemde worden aangetroffen of andere handelingen als beoordeeld bij dit besluit noodzakelijk zijn. Als u de maatregelen zoals genoemd in dit besluit niet uitvoert, heeft u (mogelijk) toch ontheffing van de Flora- en faunawet nodig.

Als u toch een ontheffing nodig heeft voor een soort die genoemd is op bijlage IV van de Habitatrichtlijn dient u voor het verkrijgen van deze ontheffing voor het project een belang, genoemd in de Habitatrichtlijn, aan te tonen. Indien dit belang niet kan worden aangetoond, wordt de aanvraag afgewezen en mag u het project niet uitvoeren. De belangen genoemd in de Habitatrichtlijn zijn:

- Bescherming van de wilde flora en fauna en instandhouding van natuurlijke habitats.
- De volksgezondheid, de openbare veiligheid.
- Andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor het milieu wezenlijk gunstige effecten.

Als u toch een ontheffing nodig heeft voor een vogelsoort dient u voor het verkrijgen van deze ontheffing voor het project een belang, genoemd in de Vogelrichtlijn, aan te tonen. Indien dit belang niet kan worden aangetoond, wordt de aanvraag afgewezen en mag u het project niet uitvoeren. De belangen genoemd in de Vogelrichtlijn zijn:

- De volksgezondheid en de openbare veiligheid.
- Veiligheid van het luchtverkeer.
- In belang van de bescherming van flora en fauna.

Daarnaast wijs ik u erop dat als u afwijkt van de maatregelen zoals genoemd in dit besluit, zonder ontheffing of goedkeuring aan te vragen, u zeer waarschijnlijk in overtreding bent van de Flora- en faunawet. Ik kan dan door bestuursrechtelijke dwang toe te passen de strijdige situatie alsnog beëindigen. Dat kan betekenen dat een last onder dwangsom wordt opgelegd, of dat bestuursdwang wordt toegepast. Ook kunnen strafrechtelijke sancties worden opgelegd. Dit kan in uw geval betekenen dat de werkzaamheden ten behoeve van bovengenoemd project geheel of gedeeltelijk worden stilgelegd totdat weer wordt voldaan aan het bij of krachtens de Flora- en faunawet bepaalde.

ONTWERP-BESLUIT

Ontheffing

Op grond van artikel 75, lid 5, van de Flora- en faunawet worden ontheffingen slechts verleend wanneer er geen afbreuk wordt gedaan aan een gunstige staat van instandhouding van de soort. Op grond van artikel 75, lid 6, aanhef en onder c, wordt voor soorten genoemd in de Vogelrichtlijn ontheffing slechts verleend wanneer er, naast de voorwaarde dat geen afbreuk wordt gedaan aan een gunstige staat van instandhouding van de soort, geen andere bevredigende oplossing bestaat en met het oog op andere, bij algemene maatregel van bestuur aan te wijzen, belangen. De belangen waarnaar verwezen wordt, zijn genoemd in artikel 2, lid 3 van het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten¹.

U heeft ontheffing van verbodsbepalingen aangevraagd op grond van de belangen: de volksgezondheid of openbare veiligheid; dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en voor het milieu wezenlijk gunstige effecten en de uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling.

Voor vogels kan alleen ontheffing verleend worden ten behoeve van belangen genoemd in de Vogelrichtlijn. De door u aangedragen belangen 'dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en voor het milieu wezenlijk gunstige effecten' en 'de uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling' zijn niet genoemd in de Vogelrichtlijn. De aanvraag is daarom uitsluitend beoordeeld op grond van het belang 'de volksgezondheid of openbare veiligheid'.

Instandhouding van de soorten

Bijenorchis en tongvaren

De bijenorchis en de tongvaren zijn in het plangebied aangetroffen. Langs de genoemde dijksegmenten zal de bekleding van de dijk worden vernieuwd, hetzij door de bestaande asfaltbekleding te vervangen door open steen asfalt (dit geldt voor de segmenten waar tongvaren is aangetroffen), hetzij door de bestaande grasbekleding te vervangen door betonzuilen (dit geldt voor de segmenten waar bijenorchis is aangetroffen). Bij de graafwerkzaamheden die hiervoor zullen plaatsvinden kunnen groeiplaatsen van de bijenorchis en de tongvaren worden beschadigd en vernield. Wanneer de groeiplaatsen van de bijenorchis of de tongvaren zich bevinden op plekken waar de dijkbekleding zal worden vervangen, zullen deze locaties ook op lange termijn minder geschikt blijven als groeiplaats voor de respectievelijke soorten.

Om negatieve effecten van de werkzaamheden op de soorten tot een minimum te beperken stelt u maatregelen voor zoals beschreven op pagina 45 van het bij de aanvraag gevoegde Activiteitenplan 'Waterberging Volkerak-Zoommeer' van juli 2012.

¹ Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten (Stb. 2000, 525), laatstelijk gewijzigd bij Stb.2011, 147.

ONTWERP-BESLUIT

De door u voorgestelde maatregelen zijn in grote lijnen voldoende. Ter aanscherping zijn in de ontheffing echter aanvullende voorschriften opgenomen. Verplanting van de bijenorchis en de tongvaren zal, ook wanneer deze met de grootste zorgvuldigheid wordt uitgevoerd, naar verwachting niet 100% succesvol zijn. Een afname van een kleine hoeveelheid groeiplaatsen zal echter weliswaar leiden tot een kleine dip in de populatie, maar geen nadelige gevolgen hebben op de gunstige staat van instandhouding van de soort.

De gunstige staat van instandhouding van de bijenorchis en de tongvaren komt niet in gevaar, mits gewerkt wordt conform de door u voorgestelde maatregelen en volgens de overige in de ontheffing opgelegde voorschriften.

Broedvogels

Het gehele plangebied is geschikt voor allerlei soorten broedvogels. Door de aanwezigheid van uiteenlopende broedbiotopen binnen het plangebied broeden struweelvogels, moerasvogels, steltlopers, watervogels en roofvogels in het plangebied. Daarnaast wordt het plangebied door deze vogels als foerageergebied gebruikt. Foerageergebieden zijn enkel ontheffingsplichtig indien zij van groot belang zijn voor de functionaliteit van de verblijfplaatsen van de betreffende soort, doordat er onvoldoende alternatieven voorhanden zijn.

Er zullen verschillende werkzaamheden worden uitgevoerd op verschillende plekken in het plangebied om de waterkering aan te passen. Een aantal werkzaamheden kunnen zonder mitigerende maatregelen tot directe fysieke schade aan nesten leiden. Het gaat dan om het verwijderen van grasbekleding, het aanbrengen van verharding (dicht asfalt met gewalste schelpen, open asfalt, betonzuilen) grondverzet voor de aanleg van een binnenberm, het dempen van slootjes en werkzaamheden aan de verschillende sluizen. Hierdoor kunnen nesten worden vernield. Doordat er sprake zal zijn van een lage broeddichtheid zal het aantal nesten dat verstoord wordt beperkt zijn. Op lange termijn zijn er geen effecten van de ingrepen te verwachten, omdat de materialen waaruit de waterkering is opgebouwd gelijksoortig blijven en de werkzaamheden lokaal en tijdelijk van aard zijn.

Omdat de werkzaamheden aan de primaire waterkering alleen buiten het stormseizoen uitgevoerd mogen worden kan gezien de aard, omvang en planning van de werkzaamheden niet geheel buiten het broedseizoen worden gewerkt. Vooraf neemt u voldoende maatregelen om tijdens de periode van uitvoering binnen het werkgebied broedgevallen te voorkomen. Gezien de omvang van het plangebied en omdat u een groot deel van de werkzaamheden aan de waterkering in het broedseizoen zult uitvoeren, is echter niet geheel te voorkomen dat er nesten zullen worden verstoord. Weliswaar worden door het nemen van mitigerende maatregelen voorzorgsmaatregelen genomen om broedgevallen te voorkomen, maar kan niet worden uitgesloten dat in gebruikzijnde nesten aanwezig zijn. Hierdoor is het noodzakelijk aanwezige nesten, inclusief eieren te verplaatsen.

ONTWERP-BESLUIT

Door het materiaal waaruit de dijken, sluisen en omgeving is opgebouwd en het verkeer dat van deze dijken en sluisen gebruik maakt, is het plangebied zeker niet optimaal als broedgebied voor broedvogels. De dichtheden waarin deze broeden zullen daarom ook laag zijn. Doordat u daarbij het plangebied vooraf zoveel mogelijk ongeschikt maakt als voortplantingsbiotoop voor broedvogels, is het schadelijke effect van de werkzaamheden op broedvogels beperkt van aard. Een afname van een kleine hoeveelheid voortplantingsplaatsen zal mogelijk leiden tot een kleine dip in de populatie, maar heeft geen nadelige gevolgen op de gunstige staat van instandhouding van de betreffende soorten broedvogels. Indien het in uiterste noodzaak nodig is nesten te verplaatsen dient de nodige extra aandacht te worden besteed aan het verplaatsen van het nest. Te allen tijde dienen bij het aantreffen van een nest de werkzaamheden te worden stilgelegd. Een deskundige op het gebied van vogels dient op vakkundige wijze het nest te verplaatsen. De gunstige staat van instandhouding van de broedvogels komt niet in gevaar, mits gewerkt wordt conform de door u voorgestelde maatregelen en volgens de overige in de ontheffing opgelegde voorschriften.

Rivierdonderpad

De rivierdonderpad is in het plangebied aangetroffen. Er is op drie trajecten in het plangebied gezocht en op alle drie de trajecten is de soort aangetroffen. De onderzoekslocaties staan in open verbinding met het Volkerak-Zoommeer, zodat kan worden aangenomen dat de rivierdonderpad in het gehele plangebied voorkomt waar de oeverzone geschikt is. Door graafwerkzaamheden in de oeverzone worden vaste rust- en verblijfplaatsen van de rivierdonderpad verstoord, beschadigd en vernield. Hierbij kunnen rivierdonderpadden en hun jongen worden verwond of gedood en kunnen eieren worden beschadigd of vernield. Om negatieve effecten van de werkzaamheden op de soort tot een minimum te beperken stelt u maatregelen voor zoals beschreven in paragraaf 5.7.1. van het bij de aanvraag gevoegde rapport "Waterberging Volkerak-Zoommeer. Activiteitenplan behorende bij ontheffingsaanvraag ex. Art. 75 Flora- en faunawet" van mei 2012 (bijlage 2 bij dit besluit). De door u voorgestelde maatregelen zijn in grote lijnen voldoende. Ter aanscherping zijn in de ontheffing echter aanvullende voorschriften opgenomen. Het is niet bij alle werkzaamheden mogelijk om de rivierdonderpad af te vangen. Omdat de rivierdonderpad een weinig mobiele soort is, kan, wanneer graafmachines van elkaar afwerken, niet geheel voorkomen worden dat er bij de graafwerkzaamheden rivierdonderpadden worden gedood of verwond. Doordat vanuit veiligheidsoogpunt de werkzaamheden buiten het stormseizoen en daardoor (deels) in het voortplantingsseizoen zijn gepland, zullen hierbij ook eieren van de rivierdonderpad worden beschadigd of vernield. Zowel landelijk gezien, als lokaal is de staat van instandhouding voor de rivierdonderpad echter gunstig. Een afname van een kleine hoeveelheid vaste rust- en verblijfplaatsen zal mogelijk leiden tot een kleine dip in de populatie, maar heeft geen nadelige gevolgen op de gunstige staat van instandhouding van de soort. De gunstige staat van instandhouding van de rivierdonderpad komt niet in gevaar, mits gewerkt wordt conform de door u voorgestelde maatregelen en volgens de overige in de ontheffing opgelegde voorschriften.

ONTWERP-BESLUIT

Belang van de ingreep

De waterberging maakt als maatregel onderdeel uit van het Programma Ruimte voor de Rivier en is opgenomen in de Planologische Kernbeslissing (PKB) "Ruimte voor de Rivier" deel 4 (Ministerie van Verkeer en Waterstaat, 2006). De maatregel is onderdeel van het Basispakket uit de PKB van bijna dertig maatregelen om het vereiste veiligheidsniveau van het Boven en – Benedenrivierengebied uiterlijk in 2015 weer in overeenstemming te brengen met de maatgevende rivierafvoer van 16.000 m³/s bij Lobith en 3800 m³/s bij Borgharen. De berging van water uit het Haringvliet/Hollandsch Diep op het Volkerak-Zoommeer voorkomt een snelle stijging van waterstanden in het Benedenrivierengebied bij gesloten stormvloedkeringen. Bij hoge waterstanden op zee gaan de Maeslantkering in de Nieuwe Waterweg en de Hartelkering in het Hartelkanaal dicht. Onder deze omstandigheden zijn ook de Haringvlietsluizen gesloten. Het is dan niet mogelijk om rivierwater vanuit het Benedenrivierengebied naar zee te spuien. Als deze situatie samenvalt met zeer hoge rivierafvoeren, loopt het Benedenrivierengebied als ware het een badkuip vol en kunnen de waterstanden daar stijgen tot een ongewenst hoog peil. Als op dat moment het Volkerak-Zoommeer wordt ingezet als tijdelijk waterbergingsgebied, wordt de hoogte van de waterstanden beperkt in een belangrijk deel van het Benedenrivierengebied. Deze berging lost de taakstelling voor verlaging van de maatgevende hoogwaterstanden voor de korte termijn volledig op voor het Hollandsch Diep, het Haringvliet en het Spui. Met de maatregel berging op het Volkerak-Zoommeer wordt dijkversterking in een groot gebied voorkomen. Gelet op het voorgaande en de onverminderde actualiteit van de naar voren gebrachte omstandigheden ben ik van oordeel dat er het belang volksgezondheid of openbare veiligheid voldoende onderbouwd is en dat de negatieve effecten op beschermde diersoorten, die als gevolg van de uitvoering van het project zullen optreden, worden gerechtvaardigd.

Andere bevredigende oplossing

Het project is locatie gebonden. In de PKB Ruimte voor de Rivier zijn verschillende mogelijkheden overwogen voor de bescherming tegen overstroming in het benedenstrooms gelegen deel van het Benedenrivierengebied. Het gaat om de volgende mogelijkheden:

- rivierverruiming;
- dijkversterking;
- berging van water op het Volkerak-Zoommeer;
- ander beheer stormvloedkeringen (Maeslantkering, Hartelkering, Haringvlietsluizen).

Er is uiteindelijk in de PKB voor de maatregel Waterberging Volkerak-Zoommeer gekozen om de volgende redenen:

- Door het afleiden van een deel van het water naar het Volkerak-Zoommeer kan de verlaging van de extreme hoogwaterstanden op het Hollandsch Diep, Haringvliet en Spui, zoals voor de korte termijn ten doel gesteld in de PKB, geheel worden gehaald.
- In de PKB wordt voorzien dat op het Volkerak-Zoommeer zelf slechts beperkte maatregelen nodig zijn. Daarmee wordt Waterberging Volkerak-Zoommeer als een goed uitvoerbare en zeer kosteneffectieve maatregel beschouwd.

ONTWERP-BESLUIT

- Door de waterberging op het Volkerak-Zoommeer wordt voorkomen dat op andere plaatsen in het Benedenrivierengebied dijken moeten worden versterkt en wordt bereikt dat andere waterstandverlagende maatregelen tussen de Haringvlietsluizen en Geertruidenberg achterwege kunnen blijven. Daarmee worden eveneens overtreding van verbodsbepalingen elders voorkomen. Bovendien wordt met de gehanteerde werkwijze overtreding van verbodsbepalingen beperkt. Hiermee is het voldoende aangetoond dat geen andere bevredigende oplossing voorhanden is.

Zorgplicht

Voor de soorten waarvoor ik u ontheffing verleen, bent u gehouden aan de in de ontheffing opgenomen voorschriften. Voor alle soorten echter, geldt de zorgplicht ex artikel 2 van de Flora- en faunawet, die van toepassing is op zowel beschermde als onbeschermde dier- en plantensoorten, ongeacht vrijstelling of ontheffing. Op grond hiervan dient u zoveel als redelijkerwijs mogelijk is schade aan deze soorten te voorkomen.

Conclusie

Gelet op het voorgaande verleen ik u ontheffing ex artikel 75 van de Flora- en faunawet. Aan deze ontheffing zijn voorschriften verbonden.

De ontheffing en de voorschriften treft u hierbij aan.

Zienswijzen

Toepassing van de rijkscoördinatie-regeling betekent onder andere dat een ieder gedurende een periode van zes weken zienswijzen naar voren kan brengen over dit ontwerpbesluit en over de overige, mee te coördineren ontwerpbesluiten. Waar en wanneer men de ontwerpbesluiten kan inzien en hoe men zienswijzen kan indienen over de ontwerpbesluiten staat in de kennisgeving die wordt meegezonden met dit ontwerpbesluit. Met vriendelijke groet,

De Staatssecretaris van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie,
namens deze:

Bea Deetman
Teammanager Vergunningen Dienst Regelingen

DE STAATSSECRETARIS¹ VAN ECONOMISCHE ZAKEN, LANDBOUW EN INNOVATIE

Naar aanleiding van het verzoek van de heer C. Zijlmans
namens Ministerie van Infrastructuur en Milieu, Rijkswaterstaat, Programmadirectie Ruimte voor de Rivier, op
10 mei 2012 en de aanvullingen hierop van 21 mei 2012, 4 juni 2012, 18 juni 2012 en 11 juli 2012

gelet op artikel 75, lid 3, van de Flora- en faunawet

Verleent hierbij aan:	Ministerie van Infrastructuur en Milieu, Rijkswaterstaat, Programmadirectie Ruimte voor de Rivier
Adres:	Boompjes 200
Postcode en woonplaats:	3011 XD ROTTERDAM
Voor het tijdvak van:	1 april 2013 tot en met 1 april 2018

ONTWERP-ONTHEFFING

FF/75C/2012/0134

Van de verbodsbepalingen genoemd in artikel 8 van de Flora- en faunawet voor zover dit betreft het uitsteken, vernielen, beschadigen, ontwortelen of op enigerlei andere wijze van de groeiplaats verwijderen van exemplaren van de bijenorchis (*Ophtys apifera*) en de tongvaren (*Asplenium scolopendrium*), alsmede van de verbodsbepalingen genoemd in artikel 11 van de Flora- en faunawet voor zover dit betreft het beschadigen, vernielen, of verstoren van nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van de aalscholver (*Phalacrocorax carbo*), bergeend (*Tadorna tadorna*), blauwborst (*Luscinia svecica*), blauwe reiger (*Ardea cinerea*), bontbekplevier (*Charadrius hiaticula*), boomvalk (*Falco subbuteo*), bonte strandloper (*Calidris alpina*), bosruiter (*Tringa glareola*), brandgans (*Branta leucopsis*), brilduiker (*Bucephala clangula*), bruine kiekendief (*Circus aeruginosus*), buizerd (*Buteo buteo*), dodaars (*Tachybaptus ruficollis*), dwergstern (*Sternula albifrons*), fuut (*Podiceps cristatus*), geoorde fuut (*Podiceps nigricollis*), gierzwaluw (*Apus apus*), grauwe gans (*Anser anser*), grote gele kwikstaart (*Motacilla cinerea*), grutto (*Limosa limosa*), havik (*Accipiter gentilis*), huismus (*Passer domesticus*), kemphaan (*Philomachus pugnax*), kerkuil (*Tyto alba*), kleine mantelmeeuw (*Larus fuscus*), kleine zilverreiger (*Egretta garzetta*), kleine zwaan (*Cygnus columbianus*), kluut (*Recurvirostra avosetta*), krakeend (*Anas strepera*), kuifduiker (*Podiceps auritus*), kuifeend (*Aythya fuligula*), lepelaar (*Platalea leucorodia*), meerkoet (*Fulica atra*), middelste zaagbek (*Mergus serrator*), nijlgans (*Alopochen aegyptiaca*), oeverzwaluw (*Riparia riparia*), ooievaar (*Ciconia ciconia*), pijlstaart (*Anas acuta*), ransuil (*Asio otus*), roodhalsfuut (*Podiceps grisegena*), roek (*Corvus frugilegus*), rosse grutto (*Limosa lapponica*), rotgans (*Branta bernicla ssp. bernicla*), scholekster (*Haematopus ostralegus*), slechtvalk (*Falco peregrinus*), slobbeend (*Anas clypeata*), sperwer (*Accipiter nisus*), steenloper (*Arenaria interpres*), steenuil (*Athene noctua*), stormmeeuw (*Larus canus ssp. canus*), strandplevier (*Charadrius alexandrinus*), tafeleend (*Aythya ferina*), tureluur (*Tringa totanus*), velduil (*Asio flammeus*), visdief (*Sterna hirundo*), wespendif (*Pernis apivorus*), wilde eend (*Anas platyrhynchos*), wintertaling (*Anas crecca*), wulp (*Numenius arquata*), zilvermeeuw (*Larus argentatus*),

¹ Krachtens de wettekst is de Minister bevoegd tot het afgeven van een ontheffing ex artikel 75 van de Flora- en faunawet. Op basis van de portefeuillevordering tussen de Minister van EL&I en de Staatssecretaris van EL&I is deze bevoegdheid belegd bij de Staatssecretaris.

zwarte wouw (*Milvus migrans*) en de zwartkopmeeuw (*Larus melanocephalus*), alsmede van de verbodsbepalingen genoemd in de artikelen 9, 11 en 12 van de Flora- en faunawet voor zover dit betreft het doden, verwonden; het beschadigen, vernielen, of verstoren van voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen; het beschadigen of vernielen van eieren van de rivierdonderpad (*Cottus gobio*).

Het gebied waarvoor de ontheffing geldt, betreft het plangebied voor de realisatie van het project "Waterberging Volkerak-Zoommeer", gelegen in de gemeenten Moerdijk, Steenbergen, Bergen op Zoom, Reimserwaal, Tholen, Schouwen-Duiveland, Oostflakkee en Middelharnis, één en ander zoals is weergegeven in figuur 3.1. van het de aanvraag gevoegde rapport "Waterberging Volkerak-Zoommeer. Activiteitenplan behorende bij ontheffingsaanvraag ex. Art. 75 Flora- en faunawet" van mei 2012.

Aan deze ontheffing zijn de volgende voorschriften verbonden:

Algemene voorschriften

1. De ontheffing wordt slechts voor de hierboven genoemde soorten en beschreven verboden handelingen verleend.
2. Deze ontheffing geldt alleen voor de werkzaamheden die conform de aanvraag worden uitgevoerd, voor zover in deze ontheffing zelf niet anders is aangegeven.
3. Het Ministerie van Infrastructuur en Milieu, Rijkswaterstaat, Programmadirectie Ruimte voor de Rivier (hierna te noemen: de ontheffinghouder) dient onverwijld contact op te nemen met Dienst Regelingen indien bij het uitvoeren van de werkzaamheden van het project andere beschermde soorten dan de genoemde worden aangetroffen of andere handelingen als bedoeld in voorschrift 1 noodzakelijk zijn.
4. Deze ontheffing kan uitsluitend gebruikt worden door (medewerkers van) de ontheffinghouder of in opdracht van de ontheffinghouder handelende (rechts-)personen. De ontheffinghouder blijft daarbij verantwoordelijk en aansprakelijk voor de juiste naleving van deze ontheffing.
5. Tijdens de uitvoering van de werkzaamheden dient een afschrift van deze ontheffing en de bijbehorende brief op de locatie van de werkzaamheden aanwezig te zijn en op verzoek te worden getoond aan de daartoe bevoegde toezichthouders of opsporingsambtenaren.
6. De ontheffinghouder dient, zodra de datum waarop de werkzaamheden zullen aanvangen bekend is, het bijgevoegde meldingsformulier volledig in te vullen en naar Dienst Regelingen te zenden.

Specifieke voorschriften

7. De maatregelen genoemd op bladzijden 45 t/m 55 van het bij de aanvraag gevoegde "Waterberging Volkerak-Zoommeer. Activiteitenplan behorende bij ontheffingsaanvraag ex. Art. 75 Flora- en faunawet" van mei 2012 (bijlage 2 bij dit besluit) dienen te worden uitgevoerd, met inachtneming van onderstaande voorschriften.
8. Op de locaties waar werkzaamheden plaatsvinden en waar bijenorchissen en tongvarens voorkomen, dient u deze uit te graven en zo snel mogelijk over te brengen naar een vergelijkbare standplaats in de directe omgeving maar buiten de gevarenzone van het project.
9. Voor het verplanten van bijenorchissen dient u een ruime hoeveelheid grond rondom de kluit mee te nemen bij het uitgraven. Op groeiplaatsen waar veel bijenorchissen dicht bij elkaar voorkomen dient u grote plaggen af te steken en deze in zijn geheel te verplaatsen naar de nieuwe standplaats.
10. U dient bij het uitsteken van de tongvarens die tussen basaltstenen zijn aangetroffen zoveel mogelijk substraat mee te nemen en de varens te verplaatsen naar een vergelijkbare standplaats.

11. U dient een beperkte selectie te maken van dijktrajecten die in potentie zeer geschikt zijn als broedgebied voor vogels. In deze gebieden dient u buiten het broedseizoen te werken. Dit dient u ook te doen voor de werkzaamheden aan de Keersluis Ooltgensplaat, ten behoeve van de kluut. De overige trajecten dient u voorafgaand aan het broedseizoen ongeschikt te maken voor broedvogels, door de zones waarin gewerkt wordt vrij te maken (en te houden) van begroeiing en struweel en door vlaggen te plaatsen om vogels af te schrikken. Ik wijs u erop dat voor het broedseizoen geen standaardperiode wordt gehanteerd in het kader van de Flora- en faunawet. Van belang is of een broedgeval aanwezig is, ongeacht de periode.
12. Wanneer het niet gelukt is om een broedgeval op de locatie van de werkzaamheden te voorkomen, dient het nest, inclusief eieren en/of jongen, door een deskundige² op het gebied van vogels te worden verplaatst naar een geschikte plek. Deze plek dient zo dichtbij de oorspronkelijke nestplek te liggen als mogelijk is, maar buiten de invloedssfeer van de werkzaamheden.
13. Bij het plaatsen van damwanden bij de werkzaamheden aan sluizen dient na het afsluiten van een compartiment het water te worden weggepompt. Als er nog een kleine laag water over is, dient dit door een deskundige op het gebied van vissen te worden leeggevist en de aangetroffen rivierdonderpadden aan de andere kant van het compartiment te worden uitgezet. Dan dient het compartiment volledig te worden leeggepompt en nogmaals nagelopen te worden op achtergebleven rivierdonderpadden.
14. Bij de aanleg aan de keersluis en dam bij Tholen dienen de graafmachines van elkaar af te werken en niet naar elkaar toe.
15. De werkzaamheden dienen te worden uitgevoerd onder begeleiding van een deskundige op het gebied van broedvogels en de rivierdonderpad.
16. U dient een ecologisch werkprotocol op te stellen met daarin bovengenoemde voorschriften. Alle betrokken partijen, met name ook de uitvoerenden op de bouw- of projectlocatie, dienen van het werkprotocol op de hoogte gesteld te worden.

² Het Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie verstaat onder een deskundige een persoon die voor de situatie en soorten ten aanzien waarvan hij of zij gevraagd is te adviseren en/of te begeleiden, aantoonbare ervaring en kennis heeft op het gebied van soortspecifieke ecologie. De ervaring en kennis dient te zijn opgedaan doordat de deskundige:

- op HBO-, dan wel universitair niveau een opleiding heeft genoten met als zwaartepunt (Nederlandse) ecologie; en/of
- op MBO niveau een opleiding heeft afgerond met als zwaartepunt de Flora- en faunawet, soortenherkenning en zorgvuldig handelen ten opzichte van die soorten; en/of
- als ecooloog werkzaam is voor een ecologisch adviesbureau, zoals bijvoorbeeld een bureau welke is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus; en/of
- zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenbescherming en is aangesloten bij en werkzaam voor de daarvoor in Nederland bestaande organisaties (zoals bijvoorbeeld Zoogdiervereniging, RAVON, Stichting Das en Boom, Vogelbescherming Nederland, Vlinderstichting, Natuurhistorisch Genootschap, KNNV, NJN, IVN, EIS Nederland, FLORON, SOVON, STONE, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, De Landschappen en Stichting Beheer Natuur en Landelijk gebied) en/of
- zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenmonitoring en/of -bescherming.

Overige voorschriften

17. Deze ontheffing kan worden ingetrokken, indien blijkt dat de ontheffinghouder zich niet houdt aan de voorschriften.
18. Indien blijkt dat de in de ontheffing gestelde termijn niet voldoende is om de werkzaamheden waarop de ontheffing betrekking heeft uit te voeren, dient u, zeker vier maanden voor het verstrijken van deze termijn een nieuwe aanvraag indienen. Dit voorkomt onnodige vertraging van het project.
19. Aanspreekpunt in het kader van deze ontheffing en de daaruit voortvloeiende voorschriften is Dienst Regelingen, Postbus 19530, 2500 CM Den Haag.

Den Haag, <datum (dd-mm-20jj)>

De Staatssecretaris van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie,
namens deze:

Bea Deetman
Teammanager Vergunningen